

بررسی تطبیقی شاخصه های مسکن ایرانی - اسلامی با مسکن آپارتمانی امروز

اسماعیل ضرغامی^۱، سیده اشرف سادات^۲

چکیده

امروزه بحث پیرامون بازشناسی هویت ایرانی اسلامی در معماری معاصر کشور در سطح وسیعی گسترش یافته است. موضوع مسکن بزرگ ترین سهم را در این امر داراست که به نحوی تمام اقشار جامعه با آن در ارتباط اند. احداث یک خانه پدیده ای فرهنگی محسوب شده و شکل و سازمان فضایی آن به شدت تحت تأثیر فرهنگی است که به آن تعلق دارد. بی توجهی یا عدم توجه کافی مسکن با رویکرد ایرانی - اسلامی باعث شده که ارزش ها و سنت های قدیمی در کالبد و سیمای مسکن زیر پا گذاشته شود، و مردم نیز از حسنات و ارزش های آن بی بهره بمانند. هدف مقاله آگاهی به اصول معماری مسکن ایرانی در گذشته و حال شروع می گردد و در ادامه اصول معماری مسکن ایرانی با اصول اجتماعی اسلام تطبیق داده می شود، تا مشخص شود کدام یک از اصول مسکن ایرانی با اصول اسلامی هماهنگی دارد، پیش بینی می گردد بدین ترتیب، اصولی برای مسکن ایرانی معاصر بر اساس احکام اسلام استخراج گردد. این پژوهش به روش توصیفی پیمایشی و با هدف شناخت ضرورت ها و نیازهای طراحی معماری ایرانی - اسلامی در شرایط کنونی جامعه انجام گرفته است. جامعه آماری مربوط متخصصین و دانش آموختگان رشته معماری که از میان آن ها ۱۵۰ نمونه، با روش تصادفی ساده مورد پرسش گری قرار گرفته اند. پس از جمع آوری اطلاعات میدانی از طریق ابزار پرسش نامه با بکارگیری نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ روابط بین متغیرهای تحقیق مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می دهد که برای بازگشت به الگوی ایرانی اسلامی در طراحی و اجراء مجتمع های مسکونی امروزی چهار عامل «امنیت و آسایش»، «داشتن حریم خصوصی»، «استفاده از عوامل طبیعی» و «تواضع در خانه» به عنوان شاخصه های مشترک، مسکن بر مبنای فرهنگ ایرانی - اسلامی و مسکن آپارتمانی امروز هستند.

واژه های کلیدی: مسکن، اصول شاخصه های ایرانی، مسکن سنتی، معماری اسلامی.

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۲/۱۸

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۵/۲۴

۶۰

شماره ۲-۶
تابستان ۱۳۹۵
فصلنامه
علمی-پژوهشی

نقش
جهان

بررسی تطبیقی شاخصه های مسکن ایرانی - اسلامی با مسکن آپارتمانی امروز

۱. مقدمه

آگاهی نسبت به تأثیر متقابل انسان، فرهنگ، روش زیست و محیط زندگی بر یکدیگر مورد غفلت واقع شده و یا تحت تأثیر تفکر سواداگرانه حاکم بر شهرسازی قرار گرفته است. موضوع مهم هویت که در صورت شکل‌گیری شهر براساس مبانی نظری منبعث از ارزش‌های فرهنگی جامعه به تجلی هویت فکری و فرهنگی جامعه و مقابله با بحران هویت کمک فراوانی می‌کند، از دیگر مواردی است که ضرورت الگوسازی شهرسازی ایرانی اسلامی پیشرفت را بیان می‌نماید [۱]. الگوی شهرسازی اسلامی ایران پیشرفت با گرفتن مبانی خود از فلسفه، انسان‌شناسی و جهان بینی اسلامی، در برابر اندیشه غربی است [۲] که انسان را موجودی تک‌ساحتی و مادی قلمداد می‌کند. این الگو به پیشوانه اصل و منشأ خود که مکتب جامع و کامل اسلام و فرهنگ غنی ایرانی است، جامع تمام ابعاد زندگی شهری است و برای هر یک از ابعاد اجتماعی - اقتصادی، کالبدی و... دارای اصولی مدون براساس آموزه‌های مکتب مبین اسلام [۳] و تاریخچه و توانمندی‌های نیروی انسانی و فرهنگی بستر خود یعنی ایرانی اسلامی است. در گذشته نگاه معمار به انسان، زندگی و جامعه به نحوی بود که مسکن حقیقتاً و به درستی فضای سکونت و آرامش برای افراد یک خانواده بود. اما این نگاه امروزه از میان رفته است. بنابراین پژوهش به دنبال راه حلی است تا بتوان در ارتباط با طراحی خانه‌ای زنده و با کیفیت مطلوب قدم برداشت. تا کیفیت خانه‌های ایرانی - اسلامی از دست رفته در خانه‌های امروز را بازیابی نموده و روح و حیات زندگی در خانه‌های امروز را احیا کرد.

اهمیت و ضرورت این پژوهش این است که اکثریت قریب به اتفاق ساکنین خانه‌های ایران، مسلمان هستند و در جامعه - ی مسلمان زندگی می‌کنند و باید از مسکنی استفاده کرد که ویژگی‌های یک مسکن ایرانی را داشته باشد. تا در آن به آرامش رسید. پژوهش حاضر، با شناخت حساسیت و اهمیت موضوع مسکن و هویت مطلوب آن، ضرورت پرداخت و مطالعه در این زمینه را، هم از دیدگاه اسلام و هم در حوزه مبانی و اصول مطرح در معماری و شهرسازی اسلامی، با توجه به نیازها و شرایط جامعه کنونی ضروری می‌داند. چرا که تأثیر ارزش‌های اسلامی بر فضاهای زیستی در همه حال، تأثیری بسیار مفید و مثبت خواهد شد.

لذا هدف کلی این پژوهش، شناخت جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی، اعتقادی و روانی و هم چنین کالبدی در مجتمع‌های مسکونی به منظور ارائه راهکارهایی به

قصد ساماندهی و ارزیابی این مجتمع‌ها در کوتاه مدت و پیشنهاد رهنمودهایی برای ارتقاء کیفیت محیط مسکونی با رویکردی ایرانی - اسلامی و همچنین بررسی و شناخت ویژگی‌های کیفی مطلوب در معماری گذشته و به کارگیری آن در انبوه‌سازی آپارتمان و دست‌یابی به اطلاعات لازم در این زمینه در جهت بهره‌گیری از نتایجی قابل توجه برای دست‌یابی به یک مسکن مطلوب امروزی و افزایش رضایت مندی خانوارها از این نوع واحدهای مسکونی است.

وظیفه هر بنا به عنوان جزئی از فرهنگ معماری، عینیت بخشیدن به یک اندیشه (ذهنیت) به وسیله ظرف خاص آن است و بدین ترتیب این ظرف نمودی برای سنجش این فرهنگ خواهد بود. لذا هر ساختمان خود یک شاهد فرهنگی است [۴].

۲. مفهوم خانه و مسکن

خانه مهم‌ترین معیار جهت ارزیابی شکل کالبدی شهرهاست. بدیهی است که بدون خانه همه چیز در شهر معنای خود را از دست می‌دهد. به همین جهت می‌توان گفت نقطه اصلی کالبد یک شهر خانه محسوب می‌شود. اگر ما شهری را بدون عناصر خدماتی، تجاری، فرهنگی، در نظر بگیریم که صرفاً دارای اجزاء سکونتی باشد شهری است با کاستی‌های فراوان اما اگر شهری را با همه عناصر و عملکردها در نظر گرفته شود و صرفاً عناصر سکونتی را از آن حذف گردد دیگر به آن مجموعه نمی‌توان شهر گفت. مفهوم خانه چنین بیان شده است: خانه زادگاهی است با سلسله مراتب و کارکردهای مختلف که سکونت کردن و زندگی کردن را برای همیشه در لوح وجود ساکنین حک می‌کند. و یا در جایی دیگر گفته شده، هر فضایی که در آن بتوان به واقع مسکن گزید مفهوم خانه را از آن خود می‌کند. خانه تنها پناه دهنده روزها و شب‌های فرد نیست، درحفاظ آن صندوقچه گذشته خود را نیز از خیال خاطرها بارها باز و بسته می‌کند [۵].

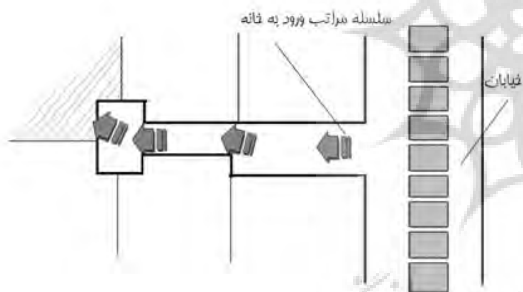
در فرهنگ و تمدن اسلامی صفت و هدفی که خانه‌ها با توجه به آن شکل گرفته‌اند، سکون و آرامش است: و الله جعلکم من بیوتکم سکناً [۶] خداوند خانه‌هایتان را مایه آرامش و سکینه برای شما قرار داد. اسم مکان از این صفت (سکون)، یعنی مسکن که بر همین خصوصیت از محل زندگی خانواده دلالت دارد، چندین مرتبه در قرآن آمده و برای اینکه خانه‌ها به واقع مظهر و مایه آرامش شوند؛ معماران گذشته تدابیر گوناگونی را در کار داشته‌اند. در زیر تعریفی را از منظر صاحب نظران خارجی و داخلی

جدول ۱. مفهوم خانه و مسکن از منظر صاحب نظران

پژوهشگران	تعریف خانه و مسکن
پیرنیا	خانه جایی که ساکنان آن احساس ناراحتی نکنند و اندرون خانه یا جایی که زن و بچه زندگی میکنند میبایست تنوع زیادی داشته باشد تا خستگی احساس نشود [۴]
محمد رضا حائری	از میان فضاهای پیرامونی، خانه بلافصل ترین فضای مرتبط به آدمی است بطور روزمره براو تأثیر میگذارد. اولین فضایی است که آدمی احساس تعلق فضایی را در آن تجربه میکند و مجموع حواس پنجگانه دائماً سرتاسران را طی میکند و در مدت کوتاهی بدان خو می گیرند. خانه مکانی است که اولین تجربه‌های بیواسطه با فضا در آنرا و جمع در آن صورت می‌گیرد و خلوت با خود، با همسر و فرزندان، با دوست و دیگران همه و همه بی‌تعرض غیر در آن ممکن میگردد [۶]
مسائلی	مسکن سنتی همانند انسان سنتی دارای یک صورت ظاهری و یک سیرت باطنی است [۷]
لوکوروزیه	خانه پوششی است که در تطابق با برخی از شرایط رابطه محیطی رابطه محیطی را بین محیط و خارج و پدیده‌های زیستی انسان برقرار میسازد. در خانه باید یک فرد یا یک خانواده زندگی کند. یعنی اینکه بخوابد، راه برود، دراز بکشد، ببیند و فکر کند.
مور	خانه مرکز جهان است برای ساکنانش و برای محله اش شاخص ترین بنا در تحکیم مکان [۸]
راپاپورت	خانه در وهله اول یک نهاد است و نه یک سازه و این نهاد برای مقاصد بسیار پیچیده ای به وجود آمده است. از آنجا که احداث یک خانه پدیده ای فرهنگی است. شکل و سازمان فضایی آن به شدت تحت تأثیر فرهنگی است که به آن تعلق دارد. حتی در آن زمان نیز که خانه برای بشر اولیه به عنوان سرپناه مطرح بود مفهوم عملکردها در فایده صرف یا فایده عملکردی محض خلاصه نمی شد. وجه سرپناهی خانه به عنوان وظیفه ضروری و انفعالی مطرح بود و جنبه مثبت مفهوم خانه ایجاد محیطی مطلوب برای زندگی خانواده به مثابه واحد اجتماعی بود [۹]
الکساندر	الکساندر «کیفیت بینام» را در محیط و مسکن مطرح و توصیه میکند که گوهری را که راه شکل دادن به محیط زندگی را بنا بر فطرت و تجربه‌های هزاران سال نوع بشر به آنان عرضه میکند، همچون اعصاب گذشته بیرون کشند، چرا که آن را به فراموشی سپرد هاند [۱۰]
کوپر	طراحی خانه برای مداخله در وضع روانی انسانهاست [۱۱]

تا زمانی که در مسیر حق و حقیقت باشد، باعث رشد و سعادت انسانی و در پی آن رشد اجتماعی می‌گردد [۱۲]. از دیدگاه پیرنیا: «خانه جایی است که ساکنان آن احساس ناراحتی نکنند و اندرون خانه جایی که زن و بچه زندگی می‌کردند، می‌بایست تنوع زیادی داشته باشد تا خستگی احساس نشود» [۱۳]. از بارزترین ویژگی‌هایی که برای خانه ایرانی گذشته می‌توان نام برد:

- حضور همزمان سه نوع فضای باز، نیمه باز و بسته (شکل یک)
- وجود نسبت‌های مشخص در هر بنا برای سه گونه فضا.
- وجود طیف‌های متنوع فضا از قلمرو کاملاً خصوصی تا عمومی در خانه (شکل دو).
- امکان تحقق زندگی خصوصی خانواده در هر سه نوع فضا.

شکل ۱. حضور همزمان سه نوع فضای باز، نیمه باز و بسته [۱۴]

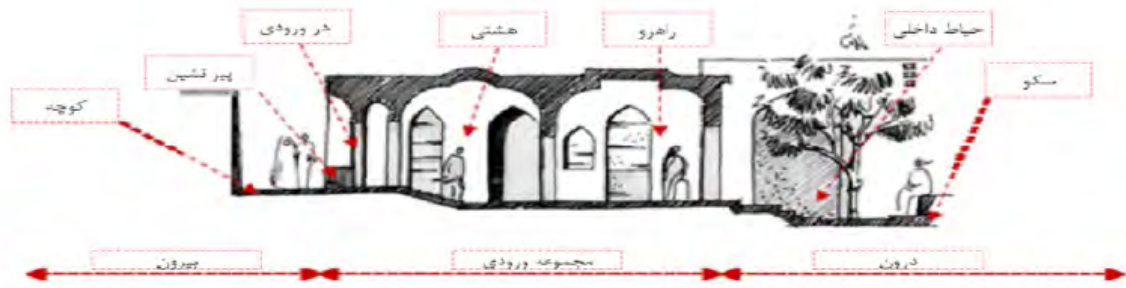

شکل ۳. چشم انداز اتاق‌ها به فضای باز خانه (Authors)

در مورد مفهوم خانه و مسکن ارائه گردیده است (جدول یک).

۳. شناخت معماری مسکن گذشته ایران براساس معیارهای مسکن اسلامی

مسکن اسلامی دارای جنبه‌های روانی و تعاملی است که در آن فرد ناخودآگاه به ترکیب رفتار- مکان می‌پردازد [۱۱]. خداوند تمامی مراحل سکنی‌گزیدن را از ساخت مسکن، انتخاب زمین برای بنا کردن ساختمان و شهر و نیز چگونگی دست‌یابی بشریه قوانین ساختمان سازی را هدیه الهی می‌نامد و خاطر نشان می‌شود، این آموزه‌ها

شکل ۲. طیف‌های متنوع فضا از قلمرو کاملاً خصوصی تا عمومی [۱۵]

و نحوه ارتباط آن‌ها با جامعه و محیط اطراف را ارائه می‌نمایند. برطبق فرهنگ و معماری اسلامی ایران نیز، خانه‌ها باید به گونه‌ای ساخته شود که این اصول را مد نظر قرار داده و در نتیجه طراحان باید این اصول را به عنوان خط مشی طراحی استفاده کنند. به عبارت دیگر طراحی خانه یک فرد مسلمان ایرانی حاصل اصول و اعتقادات اسلامی و نیز ارزش‌های فرهنگی ایرانی منطبق با آن است [۱۶] (دیاگرام یک).

- انعطاف پذیری فضا در برابر پویایی شیوه زندگی، رفتار و حالات انسانی.

- ارتباط با آب و گیاه و تماشا از طریق چشم انداز اتاق‌ها به فضای باز خانه تا مشاهده و لمس از نزدیک سازمان فضایی خانه ایرانی به گونه‌ای است که وارد شوندگان برحسب رابطه با خانواده به فضاهای مختلفی هدایت می‌شوند (شکل سه).

ورودی، فضایی شاخص بوده و به کفایت امکان مکث داشت. آشناترین نماد رسیدن به خانه سردر خانه بوده است، اما فضاهای نیمه خصوصی که به حریم خانه و همسایگان مربوط بود قبل از رسیدن به سردر آغاز می‌شد. خانه ایرانی از نظر میزان تنوع فضایی در حد بالایی قرار داشت و فضاهای بسیار متنوع در آن دیده می‌شد. در این خانه‌ها سازمان فضایی رابطه تنگاتنگی با شیوه مردم داشته و انواع فضاهای بینابین به طور همزمان نقش جداکننده و متصل کننده فضاها را داشته اند. یکی دیگر از ویژگی‌های خانه ایرانی توان مندی فضاهاست که با استفاده از عناصر اصلی تشکیل دهنده فضا این توانمندسازی اتفاق می‌افتد [۶].

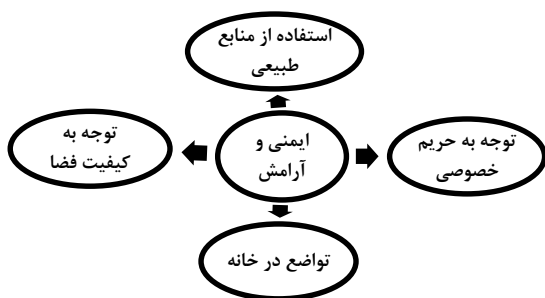

دیاگرام ۱. معیارهای مؤثر [۱۶]

۴. معیارهای طراحی خانه مطلوب ایرانی - اسلامی

از جمله شاخص‌ترین این اصول دیاگرام زیر قابل برداشت است (دیاگرام دو).

در زمینه طراحی معماری نه قرآن و نه احادیث جزئیات کاملی در مورد طراحی و ساختار خانه صراحتاً ارائه نکرده اند و از آنجا که همواره سلیقه سنتی در طول زمان و مکان‌های مختلف متفاوت می‌باشند در نتیجه اسلام کلیه طرح‌ها را تا زمانی که با شریعت اسلام متضاد نباشند می‌پذیرد. از طرفی دیگر با مطالعه و بررسی دقیق آیات قرآن و احادیث الگوها و اصولی را به عنوان طرح‌های ساخت و ساز و طراحی معماری استخراج کرد که این الگوها همواره در طول تاریخ به عنوان راهنمای معماران مسلمان به کار رفته و به عنوان یک شیوه زندگی اسلامی مطرح می‌گردد. این اصول، چگونگی زندگی مسلمانان

دیاگرام ۲. اصول شاخص خانه ایرانی (Authors)

۴-۱. توجه حریم خصوصی

اصلی که همواره اسلام و فرهنگ ایرانی منبعث از آن مورد توجه قرار داده چرا که از سویی برگرفته از قرآن کریم و آیات الهی است و از سویی دیگر منطبق با فرهنگ و آداب و رسوم مردم این سرزمین بوده است. خداوند در سوره نور می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید به خانه ای غیر از خانه خودتان وارد نشوید، تا زمانی که اجازه گرفته باشید و به افراد منزل سلام کرده باشید و اگر کسی در منزل نباشد وارد نشوید تا زمانی که اجازه یابید، اگر از شما خواستند که بازگردید پس داخل نشوید که این کار باعث اخلاص بیشتر می شود و خدا آگاه است که شما چه می کنید [۱۷] مؤلفه حریمیت در شکل گیری عرصه های امن و آرام در جامعه اسلامی ایرانی مثر مثر خواهد بود و کیفیاتی از جمله آرامش و آسایش را به همراه دارد [۱۸]. نمود توجه به حریم خصوصی در فرهنگ ایرانی بصورت «درون گرایی و توجه به جوهر و هسته باطنی» بروز یافته است که همواره در فرهنگ اسلامی ایران به ماهیت و ساختار و ساختار آن از لحاظ کمی و کیفی ارزش بیش تری داده شده است. توجه به حریم خصوصی خانه را می توان به دو بخش حریم بصری و حریم صوتی بررسی نمود.

الف- رعایت حریم بصری در خانه

همانطور که پیش تر بیان شد [۱۷] برای حفظ حریم خصوصی بصری ارائه شده است که همواره در اسلام و معماری اسلامی ایران بر آن تأکید شده است که در هر دو بخش قابل بررسی می باشد:

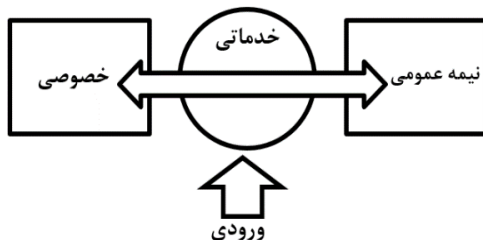
الف-۱- سایت خانه

بر اساس این فرهنگ دید از بیرون خانه به سمت داخل با ایجاد یک راهروی عمیق بین بافت شهری و خانه از بین می-رود. سه عنصری که در طراحی می تواند باعث تجاوز بصری از بافت شهر به خانه شود شامل درهای ورودی، پنجره ها و بالکن و ایوان خانه ها می باشد.

الف-۲- پلان خانه ها

از آن جا که حریمیت داخل خانه به نوعی با نحوه چیدمان فضاها در داخل خانه در ارتباط است طراحی پلان خانه ها به گونه ای انجام می گیرد که موضوع حریمیت در دو بعد عرصه عمومی و عرصه خصوصی رعایت شود. با توجه به سفارش آیه دین اسلام و نیز فرهنگ ایرانی به مهمان دوستی و ارتباط داشتن با اعضای جامعه، در حریمیت عمومی خانه فضایی برای پذیرایی از مهمان در نظر گرفته می شود بدون اینکه کوچک ترین

خداوند ای به حریمیت در خانه وارد شود. لذا هرگونه دسترسی سمعی و بصری میان این فضا و اتاق های خصوصی خانواده مجاز نیست و طراحی به گونه ای انجام می شود که حریمیت میان عرصه خصوصی و عمومی خانه حفظ شود. برای رسیدن به این منظور می توان از دو مسیر چرخش و حرکتی جداگانه برای هر

شکل ۴. تفکیک فضائی پیشنهادی در واحدهای مسکونی معاصر [۱۹]

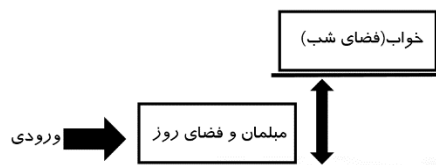
یک استفاده نمود. چنین تدبیری در راستای آیات قرآن و مفاهیم آن، سفارشات پیامبر اکرم (ص) و توصیه های امامان می باشد. در این فرهنگ و معماری مطلوب آن است که فضای آشپزخانه نیز از عرصه عمومی دور نگه داشته شود.

ب) حریم صوتی (شنیداری)

این شکل از حریم خصوصی کم اهمیت تر از حریم خصوصی بصری نیست و به لحاظ اهمیت هم ارز با آن است. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: در روز قیامت، کسانی که دزدیده سخنان دیگرانی را که دوست ندارند سخنانشان شنیده شوند گوش کنند، در گوش آنها سرب ریخته خواهد شد. با توجه به این مساله باید اقدامات مورد نیاز نه تنها برای جدا کردن حریم خانه با محیط خارج از آن فراهم شود، بلکه جدا کردن حوزه های خصوصی و عمومی داخل خانه هم الزامی می باشد [۲۰].

۴-۲. استفاده از عوامل طبیعی

در فرهنگ اسلامی ایران همواره بر استفاده از عوامل طبیعی (نور، هوا، گیاه، آب) در خانه تأکید گشته و از آنها به بهترین شکل استفاده شده است. که نمود آن در

شکل ۵. استفاده از راهرو یا راه (پله) در خانه های دوبلکس جهت ایجاد خلوت اتاق های خواب [۱۹]

معماری سنتی ما به شکل بادگیر، ارسی، حوض، گودال باغچه و غیره می باشد. پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: نباید خانه ات را طوری بسازی که مانع تنفس همسایه ات شوی، مگر آنکه خودش اجازه دهد. از این حدیث این مطلب قابل برداشت است که در یک محیط اسلامی انجام هر عملی که مانع ورود نور و هوای طبیعی به خانه همسایه شود ممنوع بوده و جلوگیری می شود. لذا بنابر این فرهنگ طراحی بنای خانه متناسب با استفاده مطلوب از عوامل طبیعی صورت می گیرد [۲۱] (دیاگرام سه).

۳-۴. امنیت و آسایش

شهر باید مکانی امن باشد که مردم در آن احساس اطمینان خاطر و امنیت کنند «ایمان و مؤمن نیز ریشه ی امن-اند» [۲۲]. خداوند در سوره نمل آیه ۸۰ می فرماید: برای شما خانه های تان را مایه آرامش قرار داده ام [۶]. خانه مکانی برای ایمنی و آرامش انسان است و نه منبع تهدیدی برای آنان و همسایگانش. امنیت از نیازهای اصلی فرد و جامعه برای احساس سلامت، راحتی، آسایش و سعادت است تا جایی که حضرت ابراهیم (ع) از درگاه الهی می خواهد که مکه را شهری امن قرار دهد [۲۳]. لذا ایمنی و آرامش از مفاهیم مهمی است که به آن توجه فراوان شده و از خانه به عنوان مکانی برای دستیابی به آن نام برده شده است [۱۶] مکانی که خانه نام می گیرد لازم است برای آدمی احساس آرامش و امنیت را فراهم کند.

۲. امنیت ساختاری: در این مورد نیز نیاز است در بولک بندی و نحوه ساخت و ساز قطعات دقت شود تا ضمن داشتن دید مناسب و ایجاد آرامش در افراد از ایجاد مزاحمت برای سایرین جلوگیری شود [۲۴].

۴-۴. تواضع در خانه (اجتناب از خودبینی و اسراف)

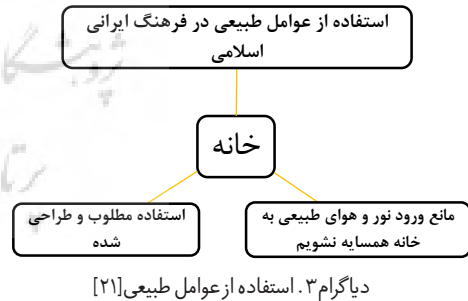
پیامبر (ص)، مسلمانان را از شیفتگی در مقابل این زندگی برحذر می دارند و آنها را ملزم می نمایند با انجام اعمال خیر و پرهیز از اختلافات، با نفس خود مقابله نمایند [۲۵] در قرآن و احادیث پیامبر (ص) در مورد به کار بردن تجملات در ساختمان که سبب غفلت از حقیقت موقتی بودن زندگی در این دنیا و احتمال کوتاه تر بودن عمر انسان از عمر ساختمان که سبب غفلت از حقیقت موقتی بودن زندگی در این دنیا و احتمال کوتاه تر بودن عمر انسان از عمر ساختمان را بیان می کند. در آیات ۱۲۸ و ۱۲۹ سوره شعرا می فرماید «آیا بروی هر بلندی که می یابید، عمارت و کاخی برای سرگرمی خود می سازید؟ و عمارت های محکم بنا می کنید، به امید آنکه در آن عمارت عمر ابد می کنید؟» با نگاهی به این مسائل می توان نتیجه گرفت اسلام گونه ای از توازن و تواضع را در خانه می پسندد.

۴-۵. کیفیت فضا

توجه به کیفیت فضای خانه از دیگر معیارهای شاخصی است که همواره مورد توجه قرار گرفته و در دو بخش قابل بررسی می باشد:

الف- فضای داخل خانه

در طراحی فضای داخلی مطلوب خانه متناسب با فرهنگ اسلامی ایران همواره این موارد تاثیر گذار بوده اند: پرهیز از مخارج بیش از حد و زیاده روی در طراحی داخلی، تناسب فضاها با تعداد نفرات خانواده، ترکیب عملکردها و چند منظوره بودن فضاها، اختصاص دادن فضایی به منظور احترام به عقاید مذهبی، در نظر گیری فضای تقسیم (هشتی) برای حفظ حریمیت در خانه (فاصله ای مناسب میان عرصه عمومی و عرصه خصوصی)، در نظر گیری بخشی از خانه برای مهمان (اتاق مهمان). تزیینات داخلی ساده از دیگر مواردی است که بر آن تاکید شده است زیرا که اسلام مخالف تجمل و افراط بوده و پیامبر اسلام هرگز دوست نداشته اند که مسلمانان خانه خود را بیش از اندازه با لوازم تجملی و لوکس پر سازند، یکی از دلایل این ممانعت نشان دادن حسن نیت، تواضع و خلوص و هم دردی با افراد تهیدست و فقیر می باشد.

امنیت از دو بعد مورد بررسی قرار می گیرد ۱- امنیت روانی
۲- امنیت ساختاری.

۱. امنیت روانی: این موضوع که انسان در خانه خود از نظر روانی احساس امنیت کند جزء شاخصه های مهم یک خانه اسلامی محسوب می شود، برای رسیدن به این هدف لازم است همان گونه که قبلاً نیز ذکر شد حریم ها و بالاخص سلسله مراتب به درستی رعایت شوند.

این اصل در فرهنگ اسلامی ایران و معماری متأثر از آن نیز مطرح می‌باشد.

ب- فضای خارج خانه

زیاده روی و خرج کردن در زیباسازی و استفاده از مصالح گران قیمت در نمای بیرونی خانه به منظور متمایز ساختن آن از خانه‌های مجاور هیچ گاه مورد تأیید فرهنگ اسلامی ایران نبوده است، به ویژه عناصر و اشکالی که برای ساختمان‌ها و خانه‌ها استفاده می‌شود، این اشکال جزء عناصر اضافی در بنا می‌باشد و مخارج غیر ضروری محسوب می‌شوند. لذا آنچه مطلوب است تناسب ظاهر خانه با نیازهای واقعی ساکنین آن و فرهنگ جامعه و اصول اسلامی است. حدیث‌های بسیاری از پیامبر اکرم (ص) و نیز بسیاری از آیات قرآن کریم هشدار می‌دهند که افراط گری در ظاهر ساختمان‌ها زمینه ساز غرق شدن افراد در لذت‌های موقتی این دنیا و فراموشی

روز جزاست. خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «آیا شما برای سرگرم کردن خود نشانه ای بر روی مکانی بسیار مرتفع می‌سازید؟ و آیا شما با امید به زندگی در این جا (برای همیشه) برای خود ساختمان‌های خوب بنا می‌کنید؟ [۲۶]. اما تزیین در حد متعادل به گونه ای که به احساسات مسلمانان و مردم فقیر لطمه ای وارد نشود را مجاز می‌داند. به عبارتی نمای ساختمان تصور واضحی از ارزش آن را نشان نمی‌دهد و منجر به حسادت همسایگان و عابرین نمی‌شود. همین طور نباید ساختاری پرهیزکارانه و بدون تزیین داشته باشد. تواضع و سادگی و در عین حال استفاده از عناصر تزیینی بصورت کاربردی و متعادل از اصول اساسی فرهنگ و معماری اسلامی ایران در طراحی نمای خارجی خانه‌ها بوده که همواره مورد توجه قرار گرفته و به عنوان یکی از شاخصه‌های مطلوب آن مطرح شده است.

جدول ۱. اصول طراحی مسکن ایرانی بر طبق احکام اسلامی

اصول مسکن اسلامی معاصر در ایران	اصول معماری مرتبط با مسکن (برگرفته از معماری ایرانی)		اصول اسلامی و فقهی مرتبط با مسکن	مولفه‌های اساسی	
عرصه بندی درون خانه	عرصه بندی فضاها	حریم خصوصی صوتی	حریم خصوصی	حرمت و محرمیت	
عرصه بندی درونی خانه، آرایش قطعات، پرهیز از اشراف (طراحی مناسب در، پنجره، ورودی)	فضاهای بینابین و تعریف فضایی	قلمرو شخصی - حریم خصوصی			حریم خصوصی بصری
منع استفاده شخصی از فضای عمومی - نور و هوای طبیعی - اشراف و مزاحمت	تنوع فضایی	آرامش افراد خارج از خانه	عدم آسیب به عموم	آرامش خارج از خانه	
	تعریف فضایی		خودداری از آسیب به همسایگان و منازل مجاور		
چشم انداز مناسب، تعریف فضایی حیاط، عدم اشراف، چیدمان فضایی و عرصه بندی	چشم انداز و ارتباط با طبیعت - سلسله مراتب و عرصه بندی ها	آرامش ساکنین داخل خانه	خودداری از آسیب به افراد درون خانه (رعایت حقوق یکدیگر)	آرامش ساکنین خانه	
همجواری ها و آرایش قطعات	تعریف فضایی	امنیت فضایی - کالبدی	فضای عمومی مجاور خانه	امنیت فضایی کالبدی	ایمنی و امنیت
			بهره برداری شخصی از املاک همسایگان		
اشراف و مزاحمت	فضاهای بینابین و سلسله مراتب فضایی	امنیت روانی	تبدیل خانه به مرکز تحکیم همسایگی		
سلسله مراتب	تعریف فضایی و بسط فضایی				
مصالح محلی	مصالح محلی	مصالح	روایات و احکام	تواضع	

۵. جمع بندی معیارهای خانه‌ی ایرانی - اسلامی

با توجه به موارد گفته شده می‌توان ملاک‌هایی را برای معماری مسکن ایرانی در نظر گرفت:

۱. استفاده از مصالح بومی منطقه و هم چنین استفاده یک نوع یا گونه‌های مشابه از مصالح در خانه‌ها تا در کوچه و خیابان از نظر سیمای شهری نیز نماهایی یکدست و عاری از برتری یکی بر دیگری به وجود آید

۲. در طراحی نماهای بیرونی و نمای داخلی نیز باید به رعایت این موضوع توجه کرد؛ از تزیینات افراطی و گران قیمت در نمای خارجی استفاده نکرده و نباید خانه خود را از سایر خانه‌ها متمایز نمود که باعث جلب توجه سایرین شود، خلاف این امر موجب جریحه دار شدن احساسات فقرا می‌گردد.

۳. از نظر طراحی درون خانه نیز بایستی از فضاهای غیر ضروری و تک کارکردی پرهیز نمود و تا جای ممکن به گونه ای که به حریم‌ها و به حوزه خصوصی خانه آسیب نزند از فضاهای چند منظوره استفاده نمود.

۴. در نظر گرفتن فضاهای ویژه مهمان نیز ضروری است. اندازه اتاق‌ها باید بر حسب نیاز بوده و از آن مقدار بزرگ تر نباشد. در این بین باید به مسأله طراحی پایدار به نحوی که در خانه‌های سنتی ایرانی صورت می‌گرفته نیز اشاره کرد که این گونه از طراحی بهترین روش برای پرهیز از اتلاف می‌باشد.

۵. پنجره‌ها و درگاه‌ها نیز بنابراین اصل با انتخاب تکنیک‌های متناسب با شرایط اقلیمی طوری طراحی می‌شوند که سهم عمده ای در رعایت قوانینی دارد که زیاده روی در مخارج خانه و اسراف را ممنوع می‌داند.

۶. روش تحقیق

در تحقیق حاضر ابتدا با جستجو در منابع کتابخانه ای و اسنادی و مطالعه نمونه موردی شاخص‌های تاثیرگذار در ایجاد مسکنی امروزی با رویکردی به معماری ایرانی- اسلامی را یافته و پس از مشورت با گروهی از متخصصان به طبقه بندی و تدوین پرسش نامه اقدام می‌کنیم. روش تحقیق در این پژوهش از نوع کیفی- تحلیلی و پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری در این پژوهش متخصصین و دانش آموختگان رشته معماری در سه دانشگاه (شهید رجایی، دانشگاه تهران واحد قم، فردوسی مشهد) است. نمونه گیری به صورت تصادفی ساده از میان دانش آموختگان و متخصصین رشته

معماری با حجم نمونه ۱۵۰ نفر می‌باشد و درستی و صحت این تعداد از نمونه با استفاده از آزمون کرونباخ اثبات شد و این تعداد نفرات برای پر کردن پرسش نامه مناسب می‌باشد زیرا آلفای کرونباخ بدست آمده بالای ۰/۷ بدست آمده است. ابزار پژوهش حاضر در بخش مطالعه اسنادی، مهم ترین منابع کتابخانه ای مانند کتاب، مجله، مطالعه اسناد و مدارک مکتوب، آیین نامه‌ها و طرح‌های شهرسازی می‌باشد. به علاوه در تحقیق حاضر از ابزار و شیوه ای مختلف جمع آوری اطلاعات پرسش نامه و مصاحبه استفاده شده است. پرسش نامه شامل سه سؤال باز و ۴۱ سؤال بسته است که هدف اصلی آن ارزیابی متغیرهای اصول معماری ایرانی- اسلامی در مجتمع‌های مسکونی و کشف میزان درستی یا اولویت آن‌ها از دید جامعه متخصصان اساتید دانشگاه در رشته معماری است. پس از جمع آوری اطلاعات از جامعه نمونه نتایج را ابتدا به صورت تجزیه و تحلیل توصیفی و به شکل نمودار و جدول و... نشان داده و سپس با استفاده از تجزیه و تحلیل آماری با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ به یک سری از اطلاعات مناسب برای کمک به امر طراحی به دست آمد.

۶-۱. پایایی پرسشنامه

روش آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی پرسش نامه

ضریب قابلیت اتکایی ۴۱ سؤال باقی مانده محاسبه شد و ضریب $a = 0.724$ حاصل گردید. با توجه به این که حد نصاب و بنیاد مقبولیت ضریب قابلیت اتکایی عدد ۰/۷۰ است، عدد ۰/۷۲۴ ضریب قابل قبولی است که دلالت بر اعتبار پرسش نامه تحقیق حاضر دارد (جدول دو). لذا نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آن قابلیت اتکایی بالایی داشته، به عنوان یافته‌های علمی قابل قبول تلقی می‌گردند.

۶-۲. روایی (اعتبار) پرسشنامه

مفهوم اعتبار به این پرسش پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می‌سنجد به عبارتی دیگر آیا نتایج پژوهش پاسخ گوی سوال‌های پژوهش است. بدون آگاهی از اعتبار ابزار اندازه گیری نمی‌توان به دقت داده‌های حاصل از آن اطمینان داشت. روش‌های مختلفی برای بررسی اعتبار وسیله اندازه گیری وجود دارد که در این پژوهش از روش‌های ارزیابی اعتبار به شرح زیر استفاده شده است؛ در بررسی روایی ابتدا هر پرسش نامه به تایید صاحب نظران امر و اساتید

رسید، سپس از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی و شاخص KMO استفاده شد. شاخص KMO بین ۰ و ۱۰ در نوسان است در صورتی که KMO کمتر از ۰/۵ باشد داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب نخواهد بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ تا ۰/۶۹ باشد داده‌ها متوسط بوده و اگر مقدار این شاخص بزرگتر از ۰/۷ باشد همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب خواهند بود. چنانچه در جدول زیر دیده می‌شود، مقدار KMO برابر با ۰/۷۵۲ و آزمون بارتلت، حتی در سطح معنی داری ۰/۹۵٪ (sig=0/000) رد می‌شود (جدول سه).

۹. نتایج عامل اکتشافی

همانطور که در جدول واریانس کلی قبل و بعد از چرخش ملاحظه می‌شود، چهار مؤلفه در نظر گرفته شده است پس از بررسی داده‌های استخراج شده از جدول مؤلفه‌ها به این نتیجه می‌رسیم که درصد واریانس تبیین شده به ترتیب، عامل اول ۱۵/۱۵۹، عامل دوم ۷۳۶/۹؛ عامل سوم

جدول ۲. ضریب آلفای کرونباخ Authors

تعداد سوالات	ضریب پایای آلفای کرونباخ
۴۱	۰/۷۲۴

جدول ۳. شاخص KMO و Bartlett's Test بدست آمده از سوالات پرسش نامه Authors

شاخص آماری	مقدار	
شاخص KMO	۰/۷۵۲	
آزمون کروییت بارتلت	مجذور کای	۹۸۹/۴۸۸
	درجه آزادی	۵۹۰
	معنی داری	۰/۰۰۰

جدول ۴. درصد واریانس عامل ها Authors

مؤلفه‌ها	ارزشهای اولیه			مجموع مجذورات بارهای استخراج شده قبل از چرخش			مجموع مجذورات بارهای استخراج شده بعد از چرخش		
	درصد واریانس تراکمی	درصد واریانس ویژه	ارزش ویژه	درصد واریانس تراکمی	درصد واریانس ویژه	ارزش ویژه	درصد واریانس تراکمی	درصد واریانس ویژه	ارزش ویژه
۱	۱۵/۱۵۹	۱۵/۱۵۹	۵/۷۵۵	۱۵/۱۵۹	۱۵/۱۵۹	۵/۷۵۵	۱۲/۷۱۷	۱۲/۷۱۷	۵/۷۵۴
۲	۲۱/۵۸۹	۹/۷۳۶	۳/۷۲۶	۲۱/۵۸۹	۹/۷۳۶	۳/۷۲۶	۱۵/۰۴۷	۱۵/۰۴۷	۲/۵۹۵
۳	۲۴/۴۳۶	۱۲/۵۲۴	۱/۸۶۲	۲۴/۴۳۶	۱۲/۵۲۴	۱/۸۶۲	۱۹/۱۶۳	۱۹/۱۶۳	۲/۵۱۹

۱۲/۵۲۴؛ عامل چهارم ۱۳/۴۳۰ و در مجموع بزرگ تراز ۵۰ می‌باشد بنابراین نتیجه می‌گیریم اعتبار عاملی این متغیر با قبول پیش فرض‌های مربوطه مناسب است. هم چنین نتایج هر دو آزمون KMO (برابر با ۰/۷۵۲) (در سطح معنی داری ۰/۰۰۰/Sig) گویای این واقعیت است که انجام تحلیل عاملی برای این سوال‌ها مناسب است (جدول چهار).

۱۰. ارائه و تحلیل نتایج توصیفی

بر اساس جدول ۵ مقایسه ای بین ۴ مولفه (آسایش و امنیت، استفاده از عوامل طبیعی، حریم خصوصی، تواضع و اصالت در خانه) در مسکن آپارتمانی امروز و مسکن ایرانی-اسلامی صورت گرفته است و درصد امتیاز آن‌ها از ۱۰۰ به دست آمده (جدول پنج) بر اساس نمودار ترسیم شده بوسیله جدول ۵ که نشان می‌دهد مقدار هر یک از مؤلفه‌ها در زمان گذشته و حال چه مقداری باشد و تنها مولفه ای که در زمان امروز دارای درصد بالای ۵۰ است مولفه ای امنیت می‌باشد مابقی مولفه‌ها در زمان امروز پایین ۵۰ درصد می‌باشد (نمودار یک).

۱۱. نمودارهای فراوانی سوالات اساسی پرسشنامه

در پرسش نامه ای تهیه شده ۵ سوال مقایسه ای وجود داشت که می‌تواند نتیجه ای مطلوب برای طراحی مسکن آپارتمانی با رویکردی ایرانی اسلامی داشته باشد بنابراین سعی شده است این ۵ سوال جزئی تر مورد بررسی قرار گیرد زیرا در امر طراحی بسیار موثر هستند. سوال ۲. میزان امنیت مسکن آپارتمانی امروز به طور کلی چگونه می‌باشد؟

در این سوال از پاسخگویان خواسته شد که در زمینه وجود آسایش (روانی و فیزیکی) اظهار نظر کنند و میزان وجود این عامل را در آپارتمان های امروزی اعلام نمایند. در پاسخ به این سوال بیش از ۵۰ درصد پاسخ دهندگان گزینه زیاد را اعمال کرده اند. یعنی بیش از نیمی از پاسخ دهندگان از میزان آسایش در مسکن آپارتمانی امروز احساس رضایت ندارند (نمودار ۲).

سوال ۵: آسایش (فیزیکی و روانی) در مسکن آپارتمانی امروزی در چه حد می باشد؟

سوال ۷: با افزایش تعداد واحدها وضعیت امنیت در مسکن آپارتمانی امروز چگونه خواهد بود؟

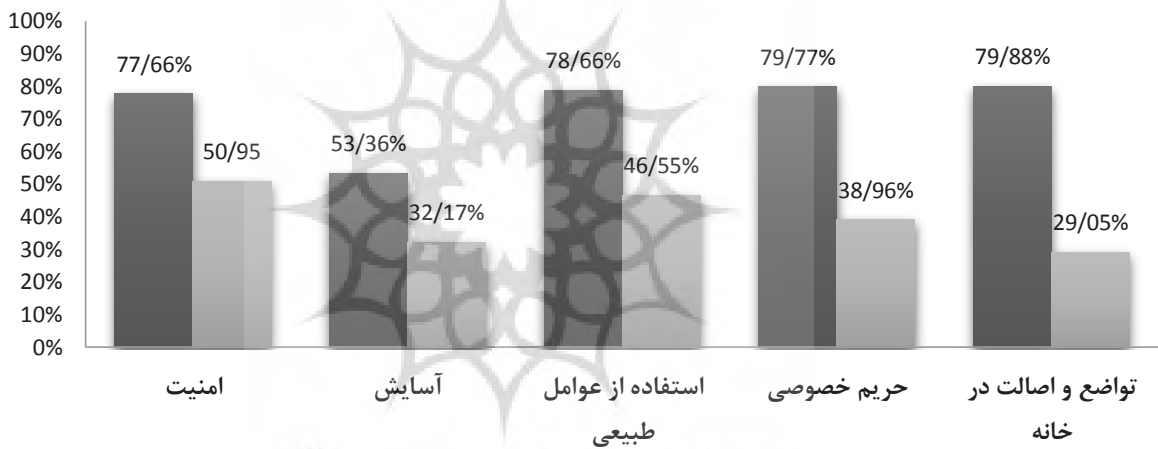
نمودار ۴. نتایج بررسی سوال ۷

با این نمودار و جدول اعمال شده به این نتیجه می رسیم که ۴۶ درصد از افراد گزینه کم را اعمال کرده اند که این نشان دهنده افزایش تعداد واحدها با امنیت رابطه عکس دارد (نمودار ۴).

سوال ۱۳: با افزایش تعداد واحدها وضعیت آسایش (فیزیکی و روانی) در مسکن آپارتمانی امروز چگونه خواهد بود؟

نمودار ۵. نتایج بررسی سوال ۱۳

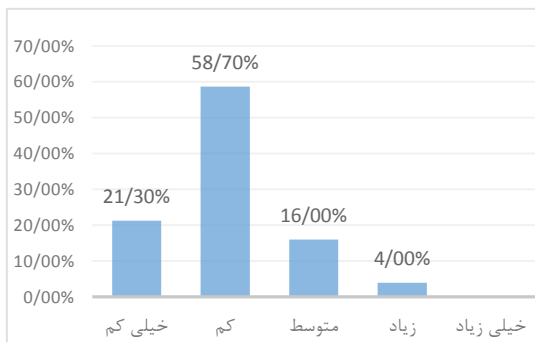
نمودار ۱. امتیاز اهمیت عامل های امنیت و آسایش، استفاده از عوامل طبیعی، حریم خصوصی و تواضع و اصالت در خانه، در مقایسه بین آپارتمان های امروزی و مسکن های ایرانی-اسلامی (بر اساس جدول زیر).

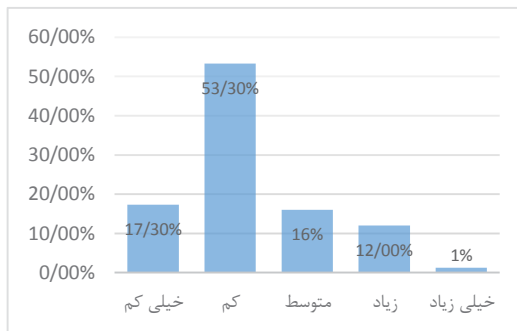
آپارتمانهای امروزی ■ مسکن ایرانی-اسلامی ■

جدول ۵. در این جدول میانگین و انحراف معیار و جمع کل امتیازات عامل ها در مسکن ایرانی اسلامی و مسکن آپارتمانی امروزی درج شده است

آپارتمانهای امروزی					مسکن ایرانی-اسلامی					
تواضع و اصالت در خانه	حریم خصوصی	استفاده از عوامل طبیعی	امنیت	آسایش	تواضع و اصالت در خانه	حریم خصوصی	استفاده از عوامل طبیعی	امنیت	آسایش	
۳/۴۸	۷/۷۹	۵/۵۸	۸/۱۵	۲۱/۳۴	۹/۵۸	۳/۱۹	۶/۲۹	۳/۱۰	۱۳/۰۸	میانگین
۱/۴۶	۱/۸۷	۱/۴۶	۱/۶۴	۲/۹۷	۱/۴۱	۰/۸۱	۱/۰۷	۰/۸۲	۳/۱۸	انحراف معیار
۵۲۳	۱۱۶۹	۸۳۸	۱۲۲۳	۳۲۰۲	۱۳۱۱	۴۷۹	۹۴۴	۴۶۶	۱۹/۶۳	جمع کل امتیاز
۲۹/۰۵	۳۸/۹۶	۴۶/۵۵	۵۰/۹۵	۳۲/۱۷	۷۹/۸۸	۷۹/۸۳	۷۸/۶۶	۷۷/۶۶	۵۳/۳۶	امتیاز از ۱۰۰

نمودار ۶. نتایج بررسی سوال ۱۸

نمودار ۲. نتایج بررسی سوال ۲

از این سوال چنین برداشت می شود که بیش از ۵۰ درصد از پاسخ دهندگان به این سوال جواب کم رانده اند یعنی اینکه نظر متخصصین رشته معماری این است تعداد واحدها با وضعیت اسایش نسبت عکس دارد. بنابراین باید به این امر در طراحی توجه شود (نمودار پنج).

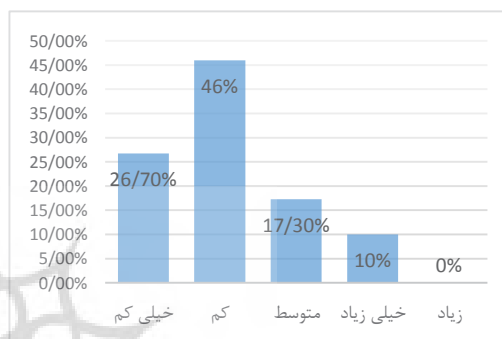
سوال ۱۸: تاثیر تعداد واحدها در میزان روابط همسایگی در مسکن آپارتمانی امروز چگونه می باشد؟

نمودار ۶. نتایج بررسی سوال ۱۸

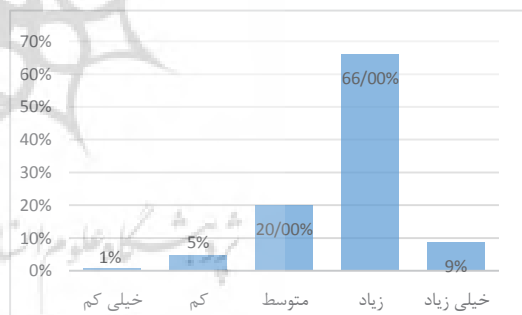
در رابطه با این سوال که در زمینه میزان مشارکت و هم-کاری و وجود حس تعاون میان ساکنین برای اداره امور مشترک ساختمان بیان شد، بیش از ۵۰ درصد افراد گزینه کم را اعمال کرده اند و این بدان معنی می باشد که افزایش تعداد واحدها منجر به کم شدن روابط همسایگی می شود (نمودار شش).

نتیجه گیری

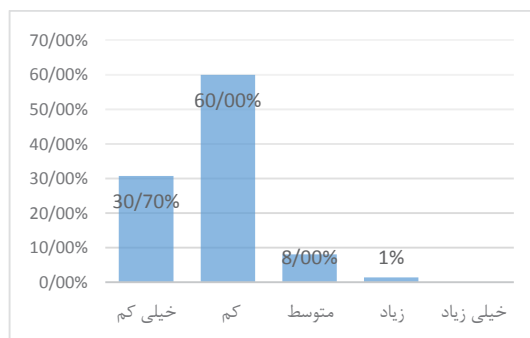
بر اساس تحقیقاتی که انجام شد می توان به چنین نتایجی رسید که وجود امنیت برای ساکنین اهمیت برتر از سایر عوامل دارد. منظور از امنیت، امکان کنترل فضاهای عمومی و نیمه عمومی توسط ساکنین برای جلوگیری از بروز هرگونه بزه، سرقت، جرم و... می باشد. در آخر به این نکته اشاره می شود که وقتی دین اسلام به عنوان یک دین کامل و عقلانی در بردارنده ی بهترین برنامه والگو برای زندگی بشر در راه رسیدن به کمال و سعادت است، واضح است که تمام ابعاد زندگی و معیشت او را در نظر دارد، هم امور دنیوی و هم امور اخروی. لذا اگر انسان در تمامی مراحل زندگی خویش از این اصول بهره گیرد و آن ها را اجرا کند قطعاً به سعادت می رسد که خواست پروردگار است نائل خواهد شد. این برنامه ها و الگوها چهار مقیاس جامعه، همسایگی یا محله، خانواده و فرد را در بر می گیرند. ارتباط این چهار سطح در محیطی به نام

نمودار ۳. نتایج بررسی سوال ۵

نمودار ۴. نتایج بررسی سوال ۷

نمودار ۵. نتایج بررسی سوال ۱۳

- 4-Memarian, GH (2005). Siri on the theoretical foundations of architecture, Tehran: Soroush knowledge.
- 5-Hashemi, R., (1996). the house and the architecture of the village, 10) 23), pp. 3-2.
- 6- The Holy Quran, Nahl, 80.
- 7-Masaeli, Sedighe(2009). Plan as of Religious Beliefs in traditional housing deserts in Iran, Tehran: Journal of Fine Arts; (37). Page 38 - 27.
- 8-Moore, Charles, Gerald Allen and Donlyn Lyndon; (1974). The place of Houses(New York: Holt), Rinehart and Winston.
- 9-Rapoport, A (1969). House form and culture, Englewood Cliffs, NJ:prentice.
- 10-Alexander, Christopher, in (2002). the architecture and the secret of immortality, a timeless building Translation: M. Ghaiyoomi Bidhendi, Tehran: the martyr Beheshti University.
- 11- Cooper, Claire(2000). house as their institutional, philosophical and psychological books perception of space; translation: A. Lord Jlfayy, of publishing the soil.
- 12- The Holy Quran, Araf, 74.
- 13- Pirnia, Mohammad Karim(2008). Iranian architecture, Tehran: Soroush knowledge publishing, printing.
- 14-Tabibian, M. and Chrbgv, Nasiba, Abdullahi mehr, Ensieh(2011). reflecting the Islamic Iranian, hierarchy in the Journal utopia. No. 7, pp. 63- 76.
- 15-Naiery Fallah, Siamak and Khalili, Mohammad, Taj al-Din ibn Muhammad cold, M., (2014). layers of privacy in traditional houses Iran, a symbol of religious pattern in family life; International Congress on Culture and religion; Qom.
- 16-Ekhvat, Hania, and Bemanian Mohammadreza (2010). Traditional Architecture and Urbanism in Islamic countries, Tehran Publication Helle.

شهر پیاده می شود، پیاده کردن این اصول در یک شهر، شهری اسلامی را نتیجه خواهد داد و در مقیاس خرد اگر بناهای ما که یکی از اصلی ترین فضاها در میان یک شهر ساختمان های مسکونی اند) با اصول اسلام طراحی شوند می توان شهری اسلامی را ترسیم نمود. بنابراین اگر در حوزه مسکن حریم خصوصی ساکنین خانه رعایت شود، خانه ی بنا شده موجب آزار و اذیت دیگران نبوده، آرامش را برای افراد خانواده فراهم آورد (در آیه ۸ سوره نمل بدان اشاره شده است)، و همچنین از تجمل گرایی و اسراف بیش از اندازه برای ساخت خانه پرهیز نمود، می توان ادعا کرد اصول کلی اسلام در این خانه ها رعایت شده اند. در دنیای معاصر آن چنان که روش زندگی افراد تغییر کرده است، این اصول نیز بر طبق نیازهای روز قابل تطبیق هستند به گونه ای که هم احکام اسلامی رعایت شوند و هم به نیازهای روز جامعه پاسخ داده شود. لازم به ذکر است این دسته از قوانین در هر اقلیم متفاوتی با اضافه شدن مناسبت های اقلیمی کامل تر خواهد شد. با عنایت به مطالب مطرح شده یک مسکن ایرانی - اسلامی قبل از هر چیزی به آرامش، امنیت و تسکین قلب، جسم و حرمت ساکنین توجه نموده و توازن تعادل و تنوع در خانه توصیه می نماید و زمینه را طوری فراهم می - نماید که ساکنین آن احساس عدم استقلال و تجاوز به حریم خود را نداشته باشند و با زندگی در آن انسان ها بتوانند ضمن ارتباط با طبیعت به تعالی برسند و سیرالی الله داشته باشند.

فهرست منابع

- 1- Molaee, Salahoddin and Sara Solei-mani(2011). Oraman: A Part of Islamic Architecture and Urban Development of Iran, First National Conference on Islamic Architecture and Urban Development.
- 2-Mahdavinejad, Mohammadjavad (2004). Wisdom of Islamic Architecture: Recognition of Iranian Islamic Architecture Principles, HONAR-HA-YE-ZIIBA , (66 -57) (19).
- 3-Mahdavinejad, Mohammadjavad (2003). Strategic Planning of Urban Development, Tehran: City Building and Architecture vice Presidency of the Ministry of Roads and Urban Development.

- 17- The Holy Quran, Noor, 28&27.
- 18-Seifian, Mohammad Kazem and Mohammad Reza Mohamoudi(2007). Privacy in Iranian Traditional Architecture, Tehran: City Identity. 1)1).
- 19-Mohebi, Marzieh, and khodashenas, Ali (2013). Input design solutions for residential buildings Masrba principle at the Iranian hierarchy, Second National Conference on Islamic Architecture & Urban Planning.
- 20-Ghezelbash, MR, and Abvlzya', Farhad(1986). Alfaby traditional house in Yazd body.
- 21- Rezaimanesh, Ali and Loreki, Ibrahim and Mohammad Zadeh, Meysam(2012). the concept of good home (with a view of the Persian architecture and Islamic culture), Congress of Iranian-Islamic architecture and urbanism; Mashhad: Institute of Education Ali grave; 19 Avalanche
- 22-Farabi, abu Nasr Muhammad ibn Muhammad(1975). Thoughts of People from Utopia, Tr. Seyed Jafar Sajjadi. Tehran: Iranian High Council for Culture and Art.
- 23-Naghizade, Mohammad(2006). A consideration of the transformation in the field of Iranian cities, HONAR-HA-YE-ZIBA, (, (25 24 -15.
- 24-Hakim, Negar, (2002). Iran's development of housing architecture in the early decades of the century, Tehran: Architect magazine; 3) 17).
- 25-Falah Manshadi, Elham(2011). Muslim city to look for housing in Nahj, Tehran: Islamic Architecture and Urbanism Conference.
- 26-The Holy Quaran, Shoarae, 129&128.